

GRUDZIEŃ 2024

„Monitor ASEAN” omawia i komentuje najważniejsze wydarzenia związane z aktualną sytuacją polityczną, gospodarczą i społeczną w państwach Stowarzyszenie Narodów Azji Południowo-Wschodniej, ze szczególnym naciskiem na działania Chin w regionie.

DR MATEUSZ CHATYS

OŚRODEK SPRAW AZJATYCKICH
UNIwersytet Łódzki

MONITOR ASEAN

GRUDZIEŃ 2024

DIALOG STRATEGICZNY CHINY-WIETNAM W FORMACIE 3+3

W Pekinie odbyło się pierwsze w historii spotkanie Chiny-Wietnam w formacie 3+3 z udziałem przedstawicieli z ministerstw spraw zagranicznych, obrony oraz bezpieczeństwa publicznego, co świadczy o chęci wzmocnienia relacji dwustronnych oraz pokrywających się interesach obu państw, między innymi w kontekście przetrwania reżimów politycznych. Z kolei Tajlandia była gospodarzem dwóch spotkań poświęconych sytuacji wewnętrznej w Birmie. Nie przyniosły one jednak wymiernych rezultatów. Co więcej, spotkanie z udziałem przedstawicieli państw sąsiadujących z Birmą wywołało kontrowersje z uwagi na udział ministra spraw zagranicznych Than Swe, co zostało uznane za próbę legitymizacji birmańskiej junty przez rząd w Bangkoku.

I. STOSUNKI WEWNĄTRZ ASEAN

3 grudnia: wietnamski sąd odrzucił apelację w sprawie wyroku śmierci dla potentatki na rynku nieruchomości. Sąd orzekł, iż nie ma podstaw do złagodzenia wyroku w sprawie Truong My Lan, która jako prezes firmy Van Thinh Phat Holdings Group dopuściła się defraudacji oraz oszustw na łączną kwotę 12 mld USD. Niemniej jednak, jeżeli skazana będzie w stanie zwrócić $\frac{3}{4}$ kwoty z 12 mld USD w trakcie pobytu w celi śmierci, wtedy będzie możliwość złagodzenia wyroku na dożywotnią karę więzienia. Prawnik skazanej wskazał na szereg okoliczności łagodzących, takich jak przyznanie się do winy, okazanie skruchy oraz zwrot części zdefraudowanych środków finansowych, ale prokuratura nie przyjęła argumentacji obrońcy.

4 grudnia: filipińskie siły zbrojne odnotowały obecność rosyjskiej łodzi podwodnej na Morzu Południowochińskim. Rzecznik filipińskiej marynarki wojennej do spraw Morza Południowochińskiego Roy Vincent Trinidad poinformował, że pod koniec listopada wykryto aktywność rosyjskiej łodzi podwodnej typu Kilo II na wodach wyłącznej strefy ekonomicznej (EEZ) w odległości około 80 mil morskich od przylądka Calavite w zachodniej prowincji Occidental Mindoro. Filipiny wysłały w ten region samolot patrolowy oraz fregatę marynarki wojennej BRP Jose Rizal w celu monitorowania działań rosyjskiej jednostki. Łódź podwodna przez pewien czas pozostawała w bezruchu, a następnie kontynuowała rejs z bardzo małą prędkością. Wszystko wskazuje na

to, że przez ten czas przeprowadzono drobne naprawy lub ładowanie akumulatorów. Zgodnie z UNCLOS okręty podwodne i statki nie muszą się ubiegać o pozwolenie od państwa nadbrzeżnego na przepływ przez wyłączną strefę ekonomiczną. Niemniej jednak prezydent Ferdinand Marcos Jr przyznał na konferencji prasowej, iż obecność rosyjskiej łodzi podwodnej na wodach EEZ Filipin jest „bardzo niepokojąca”.

5 grudnia: Japonia przekazała Filipinom 10,6 mln USD na wzmocnienie potencjału marynarki wojennej. Ambasador Japonii na Filipinach Endo Kazuya oraz filipiński minister spraw zagranicznych Enrique Manalo podpisali porozumienie w sprawie grantu, udzielonego ramach oficjalnej pomocy w obszarze bezpieczeństwa (Official Security Assistance, OSA). Filipiny po raz drugi z rządu są beneficjentem japońskiego wsparcia w ramach OSA. W ubiegłym roku Filipiny otrzymały wsparcie w wysokości 4 mln USD na systemy radarowe do monitorowania obszarów morskich. Tegoroczna transza została zwiększona do 10,6 mln USD, a środki mają być przeznaczone na przybrzeżne systemy radarowe oraz łodzie patrolowe o sztywnych kadłubach dla marynarki wojennej. Dodatkowo część środków zostanie przeznaczona na użytek filipińskich sił powietrznych, w tym na pokrycie kosztów związanych z zakupem od Japonii systemu radarowego obrony powietrznej. Umowa o wartości 103 mln USD została podpisana pomiędzy państwami w 2020 r.

11 grudnia: wiceprezydent Filipin nie wstawiła się na przesłuchanie w sprawie groźb pod adresem urzędującego prezydenta. Sara Duterte nie wzięła udziału w przesłuchaniu przed Narodowym Biurem Śledczym w celu złożenia wyjaśnień dotyczących jej wypowiedzi, w której poinformowała o zleceniu zabójstwa prezydenta Ferdinanda Marcosa Jr., jego żony oraz przewodniczącego Izby Reprezentantów. Zamiast tego wysłała list, w którym zaprzeczyła oskarżeniom, jakoby stanowiła „poważne zagrożenie” dla życia prezydenta. Wiceprezydent przyznała jednocześnie, że nie wierzy w jakikolwiek sprawiedliwy proces w jej sprawie, biorąc pod uwagę stronnicze wypowiedzi prezydenta oraz przedstawicieli ministerstwa sprawiedliwości. Dyrektor Narodowego Biura Śledczego poinformował, że Sara Duterte może wziąć udział w przesłuchaniu do zakończenia dochodzenia w styczniu 2025 r.

12 grudnia: premier Tajlandii złożyła szereg populistycznych obietnic w celu zwiększenia poparcia społecznego dla jej rządu. Podczas wystąpienia telewizyjnego podsumowującego pierwsze trzy miesiące nowego rządu, premier Paetongtarn Shinawatra zapowiedziała wprowadzenie preferencyjnych pożyczek dla lokalnych przedsiębiorstw, dotacji dla wsi, tanich mieszkań dla pracowników o najniższych dochodach w Bangkoku, obniżek cen energii oraz stałych stawek za podróż miejską koleją. Dodatkowo rząd zamierza uregulować działalność nielegalnych przedsiębiorstw, odpowiadających za 49% PKB

Tajlandii, w celu ochrony konsumentów i zwiększenia wpływów do budżetu państwa.

16 grudnia: filipiński senat podjął decyzję o ratyfikacji umowy o wzajemnym dostępie (Reciprocal Access Agreement, RAA) sił zbrojnych z Japonią. Senatorowie jednogłośnie zatwierdzili rezolucję nr 1248, na mocy której zaakceptowano ratyfikację RAA z Japonią. Umowa została podpisana między państwami 8 lipca 2024 r. i określa przepisy dotyczące wjazdu i wyjazdu, przemieszczania się, dostępu do obiektów wojskowych, ćwiczeń oraz jurysdykcji prawnej nad siłami zbrojnymi oraz pracownikami cywilnymi sił zbrojnych. W praktyce RAA pozwoli na dalszy rozwój współpracy pomiędzy filipińskimi siłami zbrojnymi oraz japońskimi siłami samoobrony, dzięki większej liczbie wspólnych ćwiczeń realizowanych zarówno na terytorium Japonii jak i Filipin.

16 grudnia: Armia Arakanu (Arakan Army, AA) przejęła kontrolę nad Taungup na południu stanu Arakan. Zbrojne ugrupowanie mniejszości etnicznej przejęło kontrolę nad miastem Taungup oraz okolicznymi regionami, w tym nad kwaterami głównymi batalionów piechoty 346 oraz 544. Dodatkowo przejęło kontrolę nad dowództwem operacji wojskowych nr 5. Bojownicy AA aresztowali setki żołnierzy birmańskiej junty, wśród których znalazł się między innymi generał brygady Thurein Tun. Ostatnie zwycięstwa sprawiły, że AA przejęło pełną kontrolę nad 270 km granicą Birmy z Bangladeszem.

16 grudnia: Malezja zaprezentowała pierwszy samochód elektryczny produkcji krajowej. Malezyjska firma Proton - wspierana przez chińskiego giganta branży motoryzacyjnej Geely - wprowadziła na rynek elektrycznego SUV-a e.MAS 7, który w wersji podstawowej kosztuje około 23,6 tys. USD, a w najdroższej około 27,7 tys. USD. Niska cena samochodu ma pomóc w realizacji rządowych planów, aby do 2030 r. pojazdy elektryczne stanowiły 20% sprzedaży nowych aut.

17 grudnia: premier Malezji mianował byłego premiera Tajlandii nieformalnym doradcą malezyjskiego rządu w trakcie przewodnictwa w ASEAN w 2025 r. Podczas wizyty premier Paetongtarn Shinawatry, Anwar Ibrahim ogłosił, że mianował byłego premiera Tajlandii Thaksina Shinawatrę (ojciec obecnej premier) nieformalnym doradcą do spraw przewodnictwa Malezji w ASEAN. W skład grupy nieformalnych doradców mają również wejść byli ministrowie spraw zagranicznych Singapuru (George Yeo) oraz Indonezji (Retno Marsudi).

18 grudnia: z początkiem 2025 r. Tajlandia wprowadzi zakaz importu odpadów z tworzyw sztucznych. Departament handlu zagranicznego poinformował, że od pierwszego stycznia 2025 r. przedsiębiorstwa w Tajlandii nie będą mogły importować odpadów, ścinków i skrawków plastiku, co ma na

celu ograniczenie zagrożenia dla środowiska oraz zdrowia publicznego. Nowe rozwiązanie zostało zaproponowane przez ministerstwo zasobów naturalnych i środowiska.

18 grudnia: Birma najprawdopodobniej wypuści tajskich rybaków zatrzymanych za prowadzenie nielegalnych połowów. Pod koniec listopada birmańska marynarka wojenna zatrzymała kilka tajskich kutrów rybackich za prowadzenie nielegalnych połowów i zatrzymała 31 członków załogi, z czego 27 osób posiadało obywatelstwo birmańskie a 4 osoby tajskie. Sąd skazał obywateli Tajlandii na karę od czterech do sześciu lat pozbawienia wolności, ale zawiesił wykonanie kary w celu utrzymania dobrych relacji między sąsiadującymi państwami. Na tej podstawie można wnioskować, iż w geście dobrej woli obywatele Tajlandii będą mogli wrócić do kraju na początku 2025 r. Tymczasem obywatele birmańscy zostali skazani na karę czterech lat pozbawienia wolności oraz grzywnę w wysokości około 95 USD. Wszystko wskazuje na to, że obywatele Birmy nie zostaną zwolnieni z odbywania kary co wzbudziło kontrowersję, ponieważ nie mieli wpływu na działania podejmowane przez kapitanów tajskich statków, na których pracowali.

19 grudnia: trzecie oskarżenie w ramach procedury impeachmentu wobec wiceprezydent Filipin. Siedmiu katolickich księży złożyło wniosek o impeachment wobec wiceprezydent Sary Duterte. Poprzednie dwie skargi zostały złożone przez dwie oddzielne koalicje aktywistów. Wnioski dotyczą nieuzasadnionego wydatkowania dużych środków finansowych przez wiceprezydent Duterte, kiedy sprawowała jednocześnie stanowisko minister edukacji. W związku ze skandalem, Sara Duterte zrezygnowała z tej funkcji w czerwcu. W ostatniej skardze znajduje się także odwołanie do gróźb wiceprezydent pod adresem prezydenta Ferdinanda Marcosa Jr., jego żony oraz przewodniczącego Izby Reprezentantów. Realizacja impeachmentu wymaga poparcia 1/3 w Izbie Reprezentantów oraz 2/3 w Senacie. Niemniej jednak przed rozpoczęciem głosowanie wymagane jest przeprowadzenie publicznych przesłuchań na co nie wyraziła zgody komisja sprawiedliwości w Izbie Reprezentantów. Ponadto prezydent Marcos również nie poparł procedury impeachmentu, argumentując, iż ten proces nic nie zmieni w życiu zwykłych obywateli.

20 grudnia: ASEAN zamierza zakończyć w 2025 r. negocjacje w sprawie umowy dotyczącej ram gospodarki cyfrowej (Digital Economy Framework Agreement, DEFA). DEFA ma między innymi uregulować kwestie dotyczące handlu cyfrowego pomiędzy państwami członkowskimi ASEAN za pośrednictwem elektronicznych dokumentów oraz interoperacyjnych procesów. Oprócz tego porozumienie ma ułatwić transgraniczny handel elektroniczny. Sekretarz Generalny ASEAN Kao Kim Hourn poinformował, że negocjacje

rozpoczęte w 2023 r. powinny się zakończyć w 2025 r., a co za tym idzie umowa powinna wejść w życie w 2026 r. po przejściu procesu ratyfikacji przez państwa Azji Południowo-Wschodniej. Według ostatnich badań wartość gospodarki cyfrowej w ASEAN powinna wzrosnąć z obecnych 300 mld USD do 1 bln USD w 2030 r.

20 grudnia: w Tajlandii odbyły się nieoficjalne konsultacje ASEAN w sprawie kryzysu wewnętrznego w Birmie. Wysocy rangą dyplomaci państw Azji Południowo-Wschodniej podjęli decyzję, iż pięciopunktowy konsensus opracowany przez ASEAN nadal pozostaje priorytetowym mechanizmem, mającym na celu stabilizację sytuacji w Birmie. Konsensus przewiduje powstrzymanie przemocy, umożliwienie dostępu pomocy humanitarnej, zaangażowanie specjalnego wysłannika ASEAN w Birmie oraz prowadzenie inkluzywnego dialogu ze wszystkimi stronami konfliktu. W konsultacjach wzięli udział ministrowie spraw zagranicznych Laosu, Malezji, Filipin, Singapuru i Tajlandii, a także wysocy rangą urzędnicy z Brunei, Kambodży, Indonezji i Wietnamu. Warto zaznaczyć, że przedstawiciele państw ASEAN zapowiedzieli poparcie dla planowanych na 2025 r. wyborów w Birmie pod warunkiem, że będą mogły w nich wziąć udział wszystkie ugrupowania polityczne. Tajlandia była również gospodarzem drugiego nieformalnego spotkania z udziałem przedstawicieli z Birmy oraz Bangladeszu, Chin, Indii i Laosu, czyli Birmy i państw sąsiadujących. W przeciwieństwie do konsultacji z udziałem państw ASEAN, w tym spotkaniu uwzględniono ministra spraw zagranicznych z rządu birmańskiej junty Than Swe. Udział przedstawiciela wojskowego rządu bez reprezentanta Rządu Jedności Narodowej (National Unity Government, NUG) został szeroko skrytykowany na arenie międzynarodowej. Podczas rozmów Than Swe przedstawił plany birmańskiego rządu związane z przeprowadzeniem przyszłorocznych wyborów. Potwierdził rejestrację 53 partii politycznych z wyłączeniem Narodowej Ligi na rzecz Demokracji, która zwyciężyła w ostatnich wyborach z 2020 r. Warto podkreślić, że w żadnym spotkaniu nie uwzględniono reprezentantów opozycji, którzy przejęli kontrolę nad 60% kraju, a w stanie Arakan ten odsetek wynosi 90%.

21 grudnia: Armia Arakanu przejęła kontrolę nad Zachodnim Dowództwem birmańskiej junty. Jedno ze zbrojnych ugrupowań mniejszości etnicznej poinformowało o zdobyciu kontroli nad bazą birmańskiego wojska w stanie Arakan po dwóch tygodniach zaciętych walk.

22 grudnia: Wietnam jest coraz bliżej finalizacji umowy na zakup pocisków Brahmos o wartości 700 mln USD. Według najnowszych doniesień w ciągu kilku najbliższych miesięcy Wietnam podpisze z Indiami umowę, dzięki której wietnamska armia oraz marynarka wojenna pozyskają systemy rakietowe Brahmos rozwijane wspólnie przez indyjską organizację ds. badań i rozwoju

obronności (DRDO) a rosyjską NPO Mashinostroyeniya. W przypadku finalizacji porozumienia Wietnam byłby drugim - po Filipinach - państwem Azji Południowo-Wschodniej z tego rodzajem uzbrojeniem.

24 grudnia: rząd Tajlandii zatwierdził podwyżkę płacy minimalnej oraz zwiększenie ulg podatkowych. Premier Paetongtarn Shinawatra poinformowała o wprowadzeniu wraz z początkiem 2025 r. podwyżki pensji minimalnej o 2,9%, a także zwiększeniu ulg podatkowych. Wiceminister finansów Julapun Amornvivat przedstawił ofertę ulgi w wysokości do 50 tys. bahtów na podstawie udokumentowanych wydatków, ale z wyłączeniem podróży krajowych. Oprócz tego rząd zatwierdził wdrożenie drugiej fazy programu zasiłków dla 4 mln obywateli o łącznej kwocie 40 mld bahtów (1,17 mld USD).

24 grudnia: kolejni oskarżeni w głośnej sprawie lotów repatriacyjnych w czasie pandemii COVID-19 stanęli przed sądem w Wietnamie. W związku ze skandalem w 2023 r. skazano 54 urzędników państwowych i biznesmenów za przyjmowanie, oferowanie lub pośredniczenie w łapówkach o łącznej wartości 9,5 mln USD. Tym razem przed sądem stanęło 17 urzędników oraz pracowników firm oskarżonych o nadużycie władzy, przekupstwo i ukrywanie przestępców. Szkody finansowe tych przestępstw oszacowano na około 350 tys. USD.

26 grudnia: polityczny opozycjonista w Kambodży został skazany na dwa lata pozbawienia wolności. Lider Partii Władzy Narodowej (Nation Power Party) Sun Chanthy został aresztowany i oskarżony w maju bieżącego roku po spotkaniu ze zwolennikami w Japonii. Powodem aresztowania było rozpowszechnianie fałszywych informacji za pośrednictwem mediów społecznościowych (Facebook), które miały wprowadzić w błąd opinię publiczną. Sun Chanthy usłyszał wyrok dwóch lat więzienia oraz zakaz udziału w wyborach. Według organizacji Licadho, zajmującej się prawami człowieka w Kambodży, w 2024 r. aresztowano i skazano łącznie 104 osoby, które w jakikolwiek sposób krytkowały rząd zdominowany przez Kambodżańską Partię Ludową (Cambodian People's Party, CPP).

28 grudnia: wietnamski sąd skazał kolejne osoby powiązane z aferą lotów repatriacyjnych. Spośród grupy 17 urzędników oraz pracowników firm turystycznych oskarżonych o nadużycie władzy, przekupstwo i ukrywanie przestępców wszyscy usłyszeli wyrok skazujący. Najwyższy wyrok 12 lat pozbawienia wolności usłyszał były urzędnik północnej prowincji Thai Nguyen - Tran Tung, za przyjęcie około 300 tys. USD w postaci łapówek oraz prowizji. Pozostałe 16 osób usłyszało wyroki do 3,5 roku pozbawienia wolności.

30 grudnia: Tajlandia nie potwierdziła doniesień ONZ o udziale krajowych banków w zakupie uzbrojenia przez birmańską juntę. Bank Tajlandii (Bank of Thailand) oraz biuro ds. zwalczania prania pieniędzy (Anti-Money Laundering

Office) poinformowały we wspólnym oświadczeniu o wszczęciu postępowania po publikacji w czerwcu bieżącego roku raportu przez Biuro Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Praw Człowieka, według którego Tajlandia stała się wiodącym źródłem sprzętu wojskowego dla junty. Zgodnie z raportem transfer broni i powiązanych materiałów z firm zarejestrowanych w Tajlandii wzrósł dwukrotnie w 2023 r. w porównaniu do 2022 r. Postępowanie przeprowadzone przez tajske instytucje wykazało, że niektóre instytucje finansowe przeprowadziły transakcje z podmiotami z Birmy wymienionymi w raporcie ONZ, ale nie znaleziono dowodów łączących te transakcje z zakupem broni. Śledztwo wykazało również konieczność lepszego zabezpieczenia niektórych obszarów sektora finansowego.

KOMENTARZ

Spotkanie w Bangkoku, mające na celu przełamanie impasu politycznego w ogarniętej konfliktem Birmie, ukazuje nowe podejście regionalne do rządzącej tam junty wojskowej. Konsultacje te zgromadziły przedstawicieli Birmy oraz jej sąsiadów: Laosu, Chin, Indii, Bangladeszu i Tajlandii, podkreślając konieczność bezpośredniego zaangażowania w rozwiązanie kryzysu.

Podczas spotkania omówione zostały kwestie związane z bezpieczeństwem transgranicznym, walką z przestępczością transnarodową oraz zarządzaniem zasobami wodnymi. Minister spraw zagranicznych Birmy Than Swe przedstawił plan polityczny junty, obejmujący spis ludności i rejestrację partii politycznych przed planowanymi na 2025 r. wyborami. Spotkanie spotkało się z ostrożnym optymizmem uczestników, choć wielu obserwatorów pozostaje sceptycznych co do realnej zdolności junty do przeprowadzenia wyborów w kraju ogarniętym konfliktem.

Tajlandia, inicjując te rozmowy, zdaje się dążyć do normalizacji stosunków z wojskowym rządem w Birmie, mimo tego że podejście to odbiega od opracowanego przez ASEAN w kwietniu 2021 r. pięciopunktowego konsensusu, który wzywa do natychmiastowego zaprzestania przemocy i inkluzywnego dialogu. Nowe podejście zakłada współpracę z juntą, co budzi obawy o legitymizację jej władzy oraz dalsze marginalizowanie opozycji politycznej (Rządu Jedności Narodowej), a także zbrojnych ugrupowań mniejszości etnicznych.

Decyzja o współpracy z juntą wydaje się wynikać z pragmatyzmu i obaw o destabilizację regionu, zwłaszcza w kontekście chińskich inwestycji

infrastrukturalnych w Birmie. Chiny wspierają plan wyborczy junty i dążą do ochrony swoich interesów gospodarczych, co wpływa na stanowisko sąsiadów Birmy.

Jednakże, wielu przeciwników junty uważa, że jest ona źródłem problemów, a wszelkie porozumienia pozostawiające wojsko u władzy tylko utrwalą konflikt. Pomimo prób dyplomatycznych, brak realnych alternatyw dla obecnego reżimu wojskowego sprawia, że sąsiedzi Birmy skłaniają się ku pragmatycznym, choć kontrowersyjnym rozwiązaniom.

Konsultacje przeprowadzone w Tajlandii po raz kolejny pokazują rosnące podziały wewnątrz ASEAN oraz różnice w podejściu do kryzysu w Birmie. Sukces tej strategii zależy od zdolności do zaangażowania ruchów oporu i stworzenia trwałego pokoju, co pozostaje wyzwaniem w obliczu głębokich podziałów społecznych i politycznych.

II.STOSUNKI BILATERALNE CHIN Z PAŃSTWAMI ASEAN

2 grudnia: siły zbrojne Chin i Indonezji przeprowadziły wspólne ćwiczenia Garuda 2024 z zakresu pomocy humanitarnej oraz usuwania skutków klęsk żywiołowych. Ćwiczenia przeprowadzono w okolicach Dżakarty oraz w prowincji Banten. Żołnierze z obu państw przeszli szkolenia operacyjne i zrealizowali symulacje dotyczące pomocy humanitarnej.

2 grudnia: Indonezja podkreśliła, że nie uznaje chińskich roszczeń na Morzu Południowochińskim i nie zgodziła się na wspólne wydobycie surowców naturalnych. Minister spraw zagranicznych Sugiono zwrócił uwagę, że indonezyjski rząd działa w interesie państwa, a co za tym idzie nie uznaje rozległych roszczeń Chin na Morzu Południowochińskim. Ponadto nie ustalono jeszcze szczegółów związanych ze wspólnym wydobywaniem surowców naturalnych ze spornych obszarów. Minister Sugiono podkreślił, że propozycja wspólnego wydobywania surowców została również przedstawiona innym stronom sporu w celu deeskalacji napięć w regionie.

4 grudnia: na Morzu Południowochińskim doszło do kolejnych incydentów z udziałem chińskich i filipińskich statków. Dwa statki filipińskiej straży przybrzeżnej (BRP Teresa Magbanua, BRP Cabra) oraz dwa statki Biura Rybołówstwa i Zasobów Wodnych (BRP Datu Pagbuaya, BRP Datu Sanday) stały się celem agresywnych działań Chin w trakcie realizacji patrolu w pobliżu płycizny Scarborough (Scarborough Shoal), który ma na celu ochronę aktywności filipińskich rybaków na spornym obszarze. Po stronie chińskiej zaangażowano cztery statki straży przybrzeżnej (5303, 3302, 3104, 3304) oraz dwie fregaty

marynarki wojennej typu 054A (Xianning, Yuncheng). W trakcie incydentu jednostka chińskiej straży przybrzeżnej o numerze 3302 użyła armatki wodnej wobec BRP Datu Pagbuaya, a następnie doszło do kolizji dwóch statków. Pozostałe filipińskie statki musiały się mierzyć z niebezpiecznymi manewrami oraz zastraszaniem ze strony chińskich jednostek. Swoje zaniepokojenie i sprzeciw wobec chińskich działań wyraziła amerykańska ambasador na Filipinach MaryKay Carlson. Tymczasem strona chińska utrzymuje, że realizowała legalne działania wobec nielegalnego wtargnięcia filipińskich statków na chińskie wody. Do drugiego incydentu z udziałem dwóch statków Biura Rybołówstwa i Zasobów Wodnych (BRP Datu Romapenet, BRP Datu Bankaw) oraz dwóch jednostek chińskiej straży przybrzeżnej (21558, 21559) doszło w pobliżu płycizny Sabina (Sabina Shoal). Tym razem doszło do kolizji BRP Datu Bankaw z chińską jednostką o numerze 21549, która wykonywała niebezpieczne manewry i podjęła próbę staranowania. Eskalacja napięć na Morzu Południowochińskim została potępiona przez przedstawicieli Japonii, Kanady, Australii, Stanów Zjednoczonych oraz Unii Europejskiej.

4 grudnia: drugie zbrojne ugrupowanie mniejszości etnicznych z Birmy zgodziło się na udział w rozmowach z juntą z Chinami w roli mediatora. Po tym jak w listopadzie Narodowa Armia Wyzwolenia Ta'ang (Ta'ang National Liberation Army, TNLA) zgodziła się na rozmowy z wojskowym rządem, na początku grudnia Armia Narodowo-Demokratycznego Sojuszu Birmy (The Myanmar National Democratic Alliance Army, MNDAA) również wyraziła zgodę na wzięcie udziału w negocjacjach pokojowych z juntą, które mają być zrealizowane za pośrednictwem Chin. MNDAA skupia około 8 tys. bojowników, którzy od dekady walczą z wojskiem o autonomię dla mniejszości etnicznej Kokang w północnym stanie Szan. Wraz z ogłoszeniem udziału w rozmowach, MNDAA zapowiedziało zawieszenie walk oraz wstrzymanie się od ataków na birmańskie siły zbrojne.

9 listopada: chiński statek użył lasera wobec jednostki Biura Rybołówstwa i Zasobów Wodnych (Bureau of Fisheries and Aquatic Resources, BFAR). Niezidentyfikowany chiński statek użył lasera o wysokiej mocy wobec statku BRP Datu Tamblot zmierzającego w stronę wyspy Thitu (Thitu Island).

10 grudnia: Filipiny będą kontynuować misje zaopatrzeniowe na Morzu Południowochińskim bez udziału marynarki wojennej. Ferdinand Marcos Jr poinformował, że mimo ostatnich incydentów z udziałem chińskiej straży przybrzeżnej oraz marynarki wojennej, Filipiny nie będą angażować swojej marynarki wojennej w misje zaopatrzeniowe na Morzu Południowochińskim, aby nie eskalować dodatkowo napięć.

12 grudnia: Chiny i Wietnam oficjalnie utworzyły nowy mechanizm strategicznego dialogu 3+3. W Pekinie odbyło się pierwsze w historii spotkanie

w formacie 3+3 z udziałem przedstawicieli z ministerstw spraw zagranicznych, obrony oraz bezpieczeństwa publicznego. Do rozmów w tym formacie doszło tuż przed 16. spotkaniem chińsko-wietnamskiego komitetu sterującego do spraw współpracy bilateralnej, zrealizowanym pod przewodnictwem wiceministra spraw zagranicznych Wietnamu Bui Thanh Sonem oraz szefem chińskiej dyplomacji Wang Yi. Wszystko wskazuje na to, że powołanie nowego formatu jest częścią strategii rządu w Pekinie, który chce skonsolidować kontrolę nad relacjami z Hanoi w obliczu nadchodzącej prezydentury Donalda Trumpa w Stanach Zjednoczonych. Nowa administracja najprawdopodobniej będzie zwiększać presję na państwach Azji Południowo-Wschodniej, żeby wspierały działania Waszyngtonu zorientowane na ograniczeniu chińskich wpływów w regionie. Na uwagę zasługuje również uwzględnienie w nowym formacie przedstawicieli ministerstw do spraw bezpieczeństwa publicznego, co może oznaczać rosnące obawy decydentów związane ze stabilnością sytuacji wewnątrzpaństwowej. Zarówno Wietnam jak i Chiny obawiają się zagrożeń związanych z ruchami prodemokratycznymi, wspieranymi przez zachodnie państwa. Mechanizm dialogu strategicznego 3+3 jest kolejnym dowodem na to, że przetrwanie reżimów politycznych ma priorytetowe znaczenie.

12 grudnia: Filipiny zbierają dowody na naruszanie przez Chiny postanowień Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawie Morza (UNCLOS). Doradca prezydenta Ferdinanda Marcosa Jr. do spraw polityki morskiej Andres Centino poinformował o toczących się przygotowaniach w sprawie złożenia kolejnej skargi przeciwko Chinom do Stałego Trybunału Arbitrażowego w Hadze. Na chwilę obecną filipińska administracja przygotowuje materiał dowodowy potwierdzający łamanie przez rząd w Pekinie regulacji zawartych w UNCLOS. Oprócz tego Manila zabiega o przyłączenie się do skargi innych państw będących sygnatariuszami UNCLOS w celu zwiększenia presji na Chinach, co może ułatwić wyegzekwowanie przyszłego orzeczenia trybunału. Filipiński rząd rozpatruje złożenie skargi dotyczącej podważenia roszczeń morskich Pekinu, szkód dla środowiska naturalnego będących wynikiem chińskich prac rekultywacyjnych lub stosowania przemocy przez Chiny wobec innych państw na spornych obszarach Morza Południowochińskiego.

19 grudnia: Malezja zamierza rozwijać swoje zdolności z zakresu obrony terytorialnej, ale jednocześnie będzie utrzymywać otwarte kanały komunikacji dyplomatycznej z Chinami w sprawie sporów na Morzu Południowochińskim. Podczas konferencji poświęconej sytuacji na Morzu Południowochińskim w Morskim Instytucie Malezji dyrektor generalny Rady Bezpieczeństwa Narodowego Malezji Raja Nushirwan Zainal Abidin zwrócił uwagę na priorytetowe znaczenie wzmacniania możliwości operacyjnych marynarki wojennej oraz sił powietrznych w ochronie suwerenności kraju oraz roszczeń morskich i terytorialnych. Jednocześnie zaznaczył, że rząd jest gotowy

na dialog ze wszystkimi stronami sporu, dlatego kanały komunikacji dyplomatycznej pozostają otwarte. Rada Bezpieczeństwa Narodowego Malezji jest obecnie w trakcie przygotowywania nowej strategii bezpieczeństwa narodowego, która ma potwierdzić status Malezji jako państwa morskiego. Nowy dokument opiera się w dużym stopniu na malezyjskiej Białej Księdze Obrony z 2019 r., gdzie priorytetowe znaczenie dla bezpieczeństwa kraju odgrywa modernizacja marynarki wojennej oraz sił powietrznych. W budżecie na 2025 r. rząd przewidział 4,8 mld USD dla ministerstwa obrony, co stanowi około 1% PKB Malezji. Wydatki na marynarkę wojenną na 2025 r. zostały zwiększone do niemal 470 mln USD (w 2020 r. wynosiły 217 mln USD), a na siły powietrzne do około 495 mln USD (w 2020 r. wynosiły 89,4 mln USD). Dodatkowo kluczowe znaczenie dla Malezji odgrywa dyplomacja o czym ma świadczyć sposób zarządzania sporami z Chinami na Morzu Południowochińskim. Datuk Seri Anwar podkreślił, iż mimo sporów, stosunki między państwami są bardzo dobre dzięki prowadzonym rozmowom, między innymi za pośrednictwem dwustronnego dialogu na temat praktycznej współpracy na Morzu Południowochińskim, którego pierwsza edycja odbyła się w październiku bieżącego roku.

23 grudnia: Chiny skrytykowały plany Filipin dotyczące rozmieszczenia rakiet średniego zasięgu w celu ochrony Morza Południowochińskiego.

Przedstawiciel filipińskich sił zbrojnych generał porucznik Roy Galido poinformował w rozmowie z filipińskimi mediami o planach zakupu systemów rakietowych średniego zasięgu w celu ochrony terytorialnych roszczeń na Morzu Południowochińskim. Filipińskie siły zbrojne brały w tym roku udział w ćwiczeniach z użyciem amerykańskiego systemu Typhon. Rzeczniczka chińskiego ministerstwa spraw zagranicznych Mao Ning stwierdziła podczas konferencji prasowej, że rozmieszczenie przez Filipiny tego rodzaju uzbrojenia doprowadziłoby do eskalacji napięć w regionie. Chiński rząd jest szczególnie zaniepokojony perspektywą zakupu przez Filipiny amerykańskich systemów rakietowych Typhon, zdolnych do wystrzeliwania rakiet Tomahawk o zasięgu 1600 km, pozwalającym na atak celów w Chinach.

24 grudnia: chińska firma UnionPay wprowadziła płatności kodem QR w

Laosie. Firma UnionPay International nawiązała współpracę z krajową siecią płatniczą Laosu LAPNet, aby umożliwić klientom korzystającym z portfeli obsługiwanych przez UnionPay dokonywanie bezproblemowych płatności mobilnych. Laos jest drugim – po Wietnamie - państwem Azji Południowo-Wschodniej, gdzie Chiny wprowadziły możliwość tego rodzaju transakcji. Nowe partnerstwo opiera się na dekadzie wsparcia UnionPay dla infrastruktury finansowej Laosu. Od 2012 r. UnionPay pomógł zbudować krajową sieć rozliczeń finansowych, a następnie rozwinąć system płatności kartami bankowymi. UnionPay wydało ponad 1 mln kart płatniczych w Laosie, a co za tym idzie 8 na

10 kart bankowych w kraju jest obsługiwanych przez UnionPay. W 2019 r. bank centralny Laosu założył z UnionPay spółkę joint venture zarządzającą krajowym systemem płatności kartami bankowymi – LAPNet.

25 grudnia: Laos zwiększa produkcję chlorku potasu w celu zaspokojenia chińskiego popytu na nawozy sztuczne. Laos intensyfikuje produkcję chlorku potasu, aby sprostać rosnącemu popytowi z Chin, który wynika z ograniczenia dostaw z Rosji i Białorusi spowodowanego sankcjami. Rząd Laosu przyznał 18 firmom prawa do eksploatacji złóż tego surowca na obszarze ponad 162 tys. ha. Zasoby chlorku potasu w Laosie szacuje się na około 133,6 mld ton, a kraj planuje budowę trzech dużych zakładów produkujących nawozy. Chiny mają odegrać kluczową rolę w ich budowie, co pomoże w przekształceniu Laosu w trzeciego największego producenta nawozów na świecie. Ceny chlorku potasu zaczęły gwałtownie rosnąć od 2022 r. z powodu sankcji nałożonych na Rosję i Białoruś, które były głównymi dostawcami tego surowca. Eksport chlorku potasu z Laosu w pierwszych jedenastu miesiącach bieżącego roku osiągnął wartość 770 mln USD, niemal podwajając wynik z roku poprzedniego, a głównym odbiorcą tego towaru są Chiny, które odpowiadają za 87% całkowitego eksportu.

KOMENTARZ

Napięcia na Morzu Południowochińskim od kilku lat utrzymują się na wysokim poziomie, głównie za sprawą incydentów z udziałem chińskiej straży przybrzeżnej oraz milicji morskiej, a także filipińskiej straży przybrzeżnej i Biura Rybołówstwa i Zasobów Wodnych (Bureau of Fisheries and Aquatic Resources, BFAR). Podczas gdy uwaga mediów i społeczności międzynarodowej koncentruje się w dużej mierze na chińsko-filipińskich starciach, Wietnam aktywnie wykorzystuje obecną sytuację w regionie, dążąc do wzmocnienia swojej strategicznej pozycji na spornych obszarach w archipelagu Spratly poprzez rozbudowę sztucznych wysp i rozwój infrastruktury obronnej. Działania Hanoi - póki co - nie spotykały się ze stanowczą reakcją Pekinu i Manili, jednakże swój sprzeciw zgłosiła Malezja, która w przyszłym roku będzie sprawować przewodnictwo w ASEAN. Mając na uwadze złożony charakter sporów na Morzu Południowochińskim, warto przyjrzeć się bliżej strategiom realizowanym przez państwa regionu.

Wszystko wskazuje na to, że Wietnam wykorzystuje koncentrację uwagi na eskalacji napięć pomiędzy Chinami i Filipinami na Morzu Południowochińskim

do realizacji własnych działań zorientowanych na konsolidacji swojej pozycji w archipelagu Spratly, gdzie pod kontrolą Wietnamu znajduje się łącznie około 27 obiektów geograficznych, w tym pięć z dziesięciu największych w całym archipelagu. Zgodnie z raportem opublikowanym w czerwcu 2024 r. przez analityków z Centrum Studiów Strategicznych i Międzynarodowych (Center for Strategic and International Studies, CSIS) działających w ramach inicjatywy AMTI (Asia Maritime Transparency Initiative), Wietnam wyraźnie zwiększył tempo budowy sztucznych wysp w celu zrównoważenia przewagi, którą Chiny zyskały w latach 2013-2016 za sprawą rozbudowy płycizn i atoli na bardzo dużą skalę. Od listopada 2023 r. do maja 2024 r. w ramach rekultywacji terenu Wietnam zwiększył powierzchnię dziesięciu kontrolowanych wysepek o 692 akry. Jest to dowód na gwałtowne zwiększanie intensywności prac rekultywacyjnych, ponieważ w 2022 r. obszar wietnamskich sztucznych wysp powiększono o 342 akry, a w ciągu pierwszych jedenastu miesięcy 2023 r. o 404 akry. Należy podkreślić, że na przestrzeni trzech lat zwiększono powierzchnię wysp z 329 do 2360 akrów, zbliżając się tym samym do Chin, które w ramach procesu rekultywacji terenu stworzyły sztuczne wyspy o powierzchni 4650 akrów. Na chwilę obecną trzy z dziesięciu największym obiektów geograficznych w archipelagu Spratly należą do Chin (Mischief Reef, Subi Reef, Fierry Cross Reef), ale kolejne cztery należą do Wietnamu (Barque Canada Reef, Namyit Island, Pearson Reef, Discovery Great Reef). Na kolejnym miejscu plasuje się kontrolowana przez Tajwan Itu Aba, natomiast dopiero na dziewiątym miejscu znajduje się wyspa Thitu (Thitu Island), będąca pod kontrolą Filipin.

Zmniejszenie dysproporcji pomiędzy Wietnamem i Chinami pod względem powierzchni sztucznych wysp w archipelagu Spratly nie jest równoznaczne z wyrównaniem zdolności strategicznych obu państw. Chińskie rafy Subi, Mischief oraz Fiery Cross dysponują rozwiniętą infrastrukturą administracyjną oraz wojskową. Znajdują się na nich hangary dla samolotów, zaawansowane radary oraz systemy obrony powietrznej. Ponadto wszystkie trzy bazy dysponują pasami startowymi o długości 3 km, przystosowanymi do obsługi samolotów zwiadowczych, myśliwców oraz największych chińskich bombowców. Nie powinien zatem dziwić fakt, że równoległe do prac związanych z rekultywacją terenu, Wietnam realizuje działania na rzecz rozbudowy infrastruktury. Na chwilę obecną wietnamskie siły zbrojne dysponują tylko jednym pasem startowym w spornym archipelagu o długości 1,3 km na wyspie Spratly (Spratly Island), który umożliwia obsługę mniejszych samolotów transportowych oraz zwiadowczych. W tym kontekście na szczególną uwagę zasługuje proces rozbudowy raf Barque Canada (Barque Canada Reef) i Pearson (Pearson Reef). Zgodnie ze zdjęciami satelitarnymi z października 2024 r. wykonanymi przez firmę Planet Labs, powierzchnia rafy Barque Canada wynosi 617,7 akrów, co znaczy, że uległa podwojeniu w ciągu zaledwie jednego roku. Najnowsze zdjęcia

potwierdziły również budowę kolejnego pasa startowego, którego aktualna długość wynosi 1050 m. Biorąc pod uwagę fakt, że Barque Canada rozciąga się na odległość 4,5 km, należy domniemywać, iż rząd w Hanoi planuje budowę pasa startowego o długości co najmniej 3 km, żeby umożliwić obsługę wszystkich typów samolotów wojskowych. Dłuższy pas startowy nie tylko zwiększy możliwości Wietnamu z zakresu monitorowania z powietrza spornych obszarów morskich, ale przyczyni się również do realizacji działań o charakterze ofensywnym przez siły powietrzne. Nie bez znaczenia pozostają także prace wokół rafy Pearson, której zarys nabiera coraz większych kształtów, a jej obecna długość jest szacowana na około 2,5 km, co stwarza możliwości budowy trzeciego pasa startowego w przyszłości. Dodatkowo na wszystkich rozwijanych przez Wietnam sztucznych wyspach widoczne są prace konstrukcyjne różnego rodzaju umocnień skierowanych w stronę wybrzeża, które mogą być wyposażone w systemy rakietowe lub artylerię nadbrzeżną do obrony przed próbą desantu.

Dynamiczny rozwój sztucznych wysp przez Wietnam na przestrzeni kilku ostatnich lat, którego celem jest zrównoważenie strategicznej dominacji Chin na Morzu Południowochińskim, nie spotkał się ze zdecydowaną reakcją Pekinu. Powściągliwa postawa chińskiego rządu wobec Wietnamu jest zaskakująca w porównaniu do coraz bardziej asertywnych działań Chin względem Filipin. Zwłaszcza w przypadku filipińskich misji zaopatrzeniowych dla żołnierzy stacjonujących na wraku statku BRP Sierra Madre osadzonego na mieliźnie w pobliżu płycizny Second Thomas, które były wielokrotnie celem agresywnych interwencji ze strony chińskiej straży przybrzeżnej z uwagi na zarzuty transportu materiałów budowlanych w celu umocnienia posterunku. W trakcie incydentu z czerwca bieżącego roku doszło do bezpośredniej konfrontacji pomiędzy funkcjonariuszami chińskiej straży przybrzeżnej oraz członkami załogi misji zaopatrzeniowej, w wyniku której ośmiu Filipińczyków zostało rannych. Tymczasem wietnamskie prace rekultywacyjne, podczas których zwiększono powierzchnię sztucznych wysp o setki akrów nie spotkały się z żadną interwencją ze strony chińskiej straży przybrzeżnej lub milicji morskiej. Wstrzemięźliwe podejście Pekinu do działań realizowanych przez Wietnam jest najprawdopodobniej rezultatem bliskich relacji na szczeblu partyjnym oraz rządowym między tymi państwami. Obie strony pragną uniknąć negatywnego oddziaływania sporów morskich na kluczowe obszary współpracy dwustronnej. Co więcej, chiński rząd zdaje sobie sprawę z ryzyka, że nałożenie większej presji na Hanoi w sprawie Morza Południowochińskiego mogłoby doprowadzić do bliższej współpracy Wietnamu ze Stanami Zjednoczonymi w zakresie obronności.

Istotnym czynnikiem mającym wpływ na odmienne podejście Chin do Wietnamu i Filipin w sprawach związanych ze sporami morskimi jest również wzmożona

aktywność dyplomatyczna Filipin, szczególnie od czasu objęcia urzędu prezydenta przez Ferdinanda Marcosa Jr., która koncentruje się na kwestionowaniu chińskich działań na Morzu Południowochińskim oraz egzekwowaniu orzeczenia trybunału arbitrażowego z 2016 r. W przeciwieństwie do Manili, Hanoi nie angażuje się w tak dużym stopniu w proces umiędzynarodowienia sporu, ponieważ wietnamski rząd preferuje dyskretne rozmowy. Ponadto politykę Pekinu wobec Manili można interpretować jako reakcję na wzmacnianie filipińsko-amerykańskiej współpracy w obszarze bezpieczeństwa oraz rozwój sojuszy z partnerami Stanów Zjednoczonych, takimi jak Japonia, Kanada i Australia. Silna presja ze strony Chin na Filipiny ma zatem pełnić funkcję odstraszącą wobec innych państw regionu, zniechęcając je do nawiązywania zbyt bliskich relacji ze Stanami Zjednoczonymi. Nie można również wykluczyć, iż asertywna polityka Pekinu może być ukierunkowana na testowanie trwałości sojuszu między Filipinami a Stanami Zjednoczonymi w kontekście amerykańskich gwarancji bezpieczeństwa, jak również na podsycanie wątpliwości w filipińskim społeczeństwie co do korzyści wynikających z bliskiej współpracy z USA.

W sprawie doniesień o rozbudowie wietnamskich sztucznych wysp głos zabrały również inne strony sporu na Morzu Południowochińskim. Filipiny zajęły wyważone stanowisko, o czym świadczy wypowiedź rzecznika do spraw Morza Południowochińskiego. Roy Vincent Trinidad poinformował w czerwcu 2024 r., że Filipiny posiadają przyjazne stosunki z Wietnamem, który w przeciwieństwie do Chin nie inicjuje nielegalnych oraz agresywnych działań wobec Filipin. Niemniej jednak zapewnił, iż rząd w Manili monitoruje rozwój prac rekultywacyjnych prowadzonych przez Wietnam. Dodatkowo rzecznik filipińskiej straży przybrzeżnej Jay Tarriela zwrócił uwagę, iż rząd w Hanoi skupia się na własnych interesach narodowych i nie wykorzystuje straży przybrzeżnej do nękania filipińskich rybaków oraz nielegalnego rozmieszczania statków w pobliżu okupowanych przez Filipiny wysp. Odmienne stanowisko przyjął jednak rząd w Malezji, który według doniesień medialnych z początku listopada bieżącego roku złożył skargę do wietnamskiego ministerstwa spraw zagranicznych w sprawie rozbudowy sztucznej wyspy wokół rafy Barque Canada. Nic jednak nie wskazuje na to, że sytuacja na Morzu Południowochińskim negatywnie wpływa na stosunki bilateralne. Najlepiej świadczy o tym wizyta Sekretarza Generalnego Komunistycznej Partii Wietnamu (KPW) To Lama w Malezji, do której doszło kilka tygodni po pojawieniu się doniesień o złożeniu skargi. Liderzy obu państw podjęli decyzję o podniesieniu rangi stosunków dwustronny do kompleksowego partnerstwa strategicznego, a co za tym idzie Malezja stała się pierwszym państwem członkowskim ASEAN posiadającym tak wysoki status stosunków z Wietnamem. Podczas pobytu To Lama w Kuala Lumpur nie zabrakło oczywiście tematów związanych ze sporami na Morzu

Południowochińskim, ale ogólny przekaz miał charakter pozytywny. We wspólnym obie strony zobowiązały się do podejmowania działań na rzecz utrzymania pokoju, bezpieczeństwa, stabilności oraz zapewnienia swobody żeglugi i przelotów w regionie, jednocześnie promując pokojowe rozwiązywanie sporów. Zwrócono również uwagę na kluczowe znaczenie przestrzegania norm prawa międzynarodowego, w szczególności Konwencji Narodów Zjednoczonych o Prawie Morza (UNCLOS), oraz na potrzebę zachowania powściągliwości w podejmowaniu działań, które mogłyby prowadzić do eskalacji napięć.

III. RYWALIZACJA CHINY-USA W ASEAN

3 grudnia: amerykańska firma Apple złożyła Indonezji propozycję inwestycyjną w wysokości 1 mld USD. Apple złożyło nową propozycję inwestycyjną w wysokości 1 mld USD, aby skłonić indonezyjski rząd do zniesienia zakazu sprzedaży telefonów iPhone 16 w kraju. Minister do spraw inwestycji Rosan Roeslani poinformował, że zaproponowana kwota będzie stanowiła pierwszą fazę inwestycji amerykańskiego giganta technologicznego. Początkowa oferta firmy Apple opiewała na kwotę 10 mln USD, w ramach której planowano budowę fabryki produkującej akcesoria oraz komponenty. Według indonezyjskiego rządu inwestycje amerykańskiej firmy w Indonezji powinny być większe od tych w Wietnamie, gdzie Apple przeznaczyło około 15 mld USD na budowę zakładów produkcyjnych.

5 grudnia: Stany Zjednoczone udzielą wsparcia Wietnamowi z zakresu egzekwowania prawa morskiego. Amerykańska ambasada w Hanoi poinformowała o przekazaniu pomocy w wysokości 12,5 mln USD. W ramach tego wsparcia wietnamskie agencje zajmujące się zwalczaniem przestępczości morskiej otrzymają małe łodzie patrolowe, a część środków zostanie przeznaczona na rozwój obiektów szkoleniowych.

5 grudnia: amerykańska firma Nvidia wspólnie z wietnamskim rządem stworzy centrum badań i rozwoju AI oraz centrum danych AI. Nvidia intensywnie dąży do rozwoju współpracy z wietnamskimi partnerami, o czym może również świadczyć przejęcie startupu działającego w skatorze opieki zdrowotnej - VinBrain, będącego częścią wietnamskiego konglomeratu Vingroup. Umowa dotycząca budowy centrów badań i danych została podpisana w Hanoi w obecności dyrektora generalnego Nvidii Jensena Huangą oraz premiera Wietnamu Pham Minh Chinha.

6 grudnia: Filipiny przeprowadziły ćwiczenia morskie ze Stanami Zjednoczonymi i Japonią. W ćwiczeniach przeprowadzonych na wodach wyłącznej strefy ekonomicznej Filipin wziął udział samolot patrolowy

amerykańskiej marynarki wojennej P-8A Poseidon, japoński niszczyciel typu Murasame - JS Samidare, a także fregata filipińskiej marynarki wojennej BRP Andres Bonifacio i samolot patrolowy C-90. Warto zaznaczyć, że ćwiczenia odbyły się zaledwie dwa dni po kolejnej serii chińsko-filipińskich incydentów na spornych obszarach Morza Południowochińskiego.

6 grudnia: Stany Zjednoczone przeprowadziły drugą operację swobody żeglugi (FONOP) na Morzu Południowochińskim w 2024 r. Niszczyciel amerykańskiej marynarki wojennej USS Preble (DDG-88) zrealizował operację FONOP w okolicach archipelagu Spratly. Statek przepłynął w odległości 12 mil morskich od rafy Swallow (Swallow Reef), będącej pod kontrolą Malezji. Warto zaznaczyć, że była to dopiero druga i najprawdopodobniej ostatnia misja FONOP zrealizowana przez Stany Zjednoczone na Morzu Południowochińskim. Dla porównania w latach 2021-2023 r. amerykańska marynarka wojenna realizowała pięć tego rodzaju operacji każdego roku.

12 grudnia: amerykańska firma Boeing zaprezentowała swoje drony i śmigłowce na targach obronnych w Wietnamie. W ramach dążeń rządu w Hanoi do ograniczenia zależności od sprzętu wojskowego z Rosji, w Wietnamie zorganizowano drugie od 2022 r. targi zbrojeniowe. Po raz pierwszy w historii jednym z wystawców była firma Boeing, która przedstawiła swoje drony, w tym drony morskie o możliwym zastosowaniu na Morzu Południowochińskim, a także sprzęt inwigilacyjny służący do nadzoru w czasie pokoju.

16 grudnia: okręt amerykańskiej marynarki wojennej złożył pierwszą wizytę portową w Kambodży od 2016 r. W ramach rutynowej operacji na Morzu Południowochińskim bojowy statek typu Independence - USS Savannah (LCS 28), zacumował w porcie Sihanoukville, położonym około 20 km od bazy morskiej Ream, która budzi wiele kontrowersji z uwagi na udział Chin w rozbudowę infrastruktury oraz kilkumiesięczną obecność chińskich statków. Według oficjalnego przekazu ministerstwa obrony Kambodży, wizyta portowa została zrealizowana na prośbę Stanów Zjednoczonych i ma na celu wzmocnienie przyjaźni oraz promowanie współpracy dwustronnej. Przy tej okazji przedstawiciel amerykańskiego Dowództwa Indo-Pacyfiku admirał Samuel Paparo spotkał się dowódcą bazy Ream. Wizyta świadczy o próbie normalizacji relacji, biorąc pod uwagę fakt, że w 2017 r. Kambodża zawiesiła realizację wspólnych ćwiczeń ze Stanami Zjednoczonymi – Angkor Sentinel, a w 2020 r. zburzono budynki na obszarze bazy Ream, których budowa została sfinansowana przez USA.

19 grudnia: Wietnam prowadzi rozmowy z amerykańską firmą Lockheed Martin w sprawie zakupu wojskowych samolotów transportowych. Według nieoficjalnych doniesień Wietnam jest zainteresowany zakupem samolotów transportowych Lockheed Martin C-130, które zostały zaprezentowane na

targach zbrojeniowych w Wietnamie. Przedstawiciele obu państw wyrazili zainteresowanie zacieśnieniem współpracy z zakresu obronności. Amerykański ambasador w Wietnamie Marc Knapper podczas swojego wystąpienia podczas targów, podkreślił gotowość Stanów Zjednoczonych do wsparcia Wietnamu w podniesieniu zdolności z zakresu bezpieczeństwa morskiego, powietrznego oraz cyberbezpieczeństwa.

23 grudnia: Filipiny zamierzają pozyskać amerykański system raketowy średniego zasięgu Typhon. Przedstawiciel filipińskich sił zbrojnych generał porucznik Roy Galido poinformował na konferencji prasowej o planie zakupu systemu raketowego Typhon ze względu na jego funkcjonalność, która wpisuje się w założenie koncepcji obrony archipelagowej. Pozyskanie wyrzutni może jednak potrwać co najmniej dwa lata, ponieważ na chwilę obecną prace są prowadzone na etapie planowania. Dla porównania proces pozyskania pocisków manewrujących Brahmos trwał pięć lat.

KOMENTARZ

Pod koniec grudnia Filipiny poinformowały o trwających negocjacjach ze Stanami Zjednoczonymi w sprawie pozyskania systemu raketowego średniego zasięgu Typhon. Informacja spotkała się ze zdecydowanym sprzeciwem ze strony Chin, których zdaniem rozmieszczenie na Filipinach tego rodzaju uzbrojenia doprowadzi do eskalacji napięć oraz intensyfikacji wyścigu zbrojeń.

Decyzja Filipin o nabyciu amerykańskiego systemu raketowego Typhon budzi kontrowersje w kontekście rosnących napięć w regionie Azji Południowo-Wschodniej. Filipiny bronią swojego prawa do wzmocnienia obronności narodowej, podkreślając, że działania te mają charakter defensywny i nie są skierowane przeciwko żadnemu konkretnemu państwu. Jednak Chiny interpretują ten krok jako prowokację, która może przyczynić się do destabilizacji sytuacji w regionie.

Postawa Filipin wydaje się zrozumiała w świetle rosnących napięć na Morzu Południowochińskim, gdzie dochodzi do licznych incydentów pomiędzy filipińskimi a chińskimi statkami straży przybrzeżnej. W obliczu tych wydarzeń plany zakupu systemu Typhon są dowodem na dążenie do zwiększenia zdolności odstraszenia i zapewnienia bezpieczeństwa terytorialnego. Rząd w

Manili słusznie argumentuje, że Filipiny jako suwerenne państwo mają prawo do podejmowania działań na rzecz obrony swoich interesów narodowych.

Z drugiej strony, zarzuty Chin dotyczące eskalacji zbrojeń nie są całkowicie bezpodstawne. Rozmieszczenie systemów rakietowych zdolnych do wystrzeliwania rakiet Tomahawk o zasięgu umożliwiającym rażenie celów na terytorium Chin może być postrzegane jako krok eskalacyjny, który pogłębia istniejący już dylemat bezpieczeństwa w regionie. Tego typu działania mogą prowadzić do dalszej militarnej odpowiedzi ze strony Chin, co zwiększa ryzyko konfliktu.

Należy jednak zauważyć, że Chiny same przyczyniły się do wzrostu napięć poprzez agresywną politykę na Morzu Południowochińskim, w tym budowę sztucznych wysp i militaryzację spornych obszarów. Wobec takiej postawy trudno oczekiwać, aby Filipiny biernie przyglądały się chińskiej ekspansji. Dążenie do pogłębienia współpracy wojskowej ze Stanami Zjednoczonymi oraz zakup nowoczesnych systemów obronnych stanowią naturalną reakcję na działania Pekinu.

Kluczowym aspektem pozostaje znalezienie równowagi między obronnością a dyplomacją. Filipiny muszą zadbać o wzmocnienie swojego bezpieczeństwa, jednocześnie nie eskalując napięć do poziomu, który mógłby doprowadzić do otwartego konfliktu. Z drugiej strony, Chiny, jeśli rzeczywiście zależy im na stabilizacji sytuacji, powinny zrezygnować z agresywnej polityki i dążyć do dialogu.

Podsumowując, decyzja Filipin o nabyciu systemu Typhon jest zrozumiałym krokiem w obliczu rosnącego zagrożenia dla ich suwerenności. Niemniej jednak, aby uniknąć dalszej eskalacji, obie strony powinny podjąć wysiłki na rzecz dialogu i dyplomatycznego rozwiązania sporów, zamiast polegać wyłącznie na środkach militarnych. Doskonałym przykładem skutecznego dialogu pomiędzy stronami były tegoroczne negocjacje w sprawie misji zaopatrzeniowych dla filipińskiego posterunku na BRP Sierra Madre w pobliżu płycizny Second Thomas.

**OŚRODEK SPRAW
AZJATYCKICH**
Uniwersytet Łódzki

RAPORTY OPINIE DORADZTWO

PIERWSZY W POLSCE UNIWERSYTECKI
THINK-TANK

DORADZTWO POLITYCZNE I BIZNESOWE

ZESPÓŁ Z PRAKTYKĄ W AZJI

www.osa.uni.lodz.pl

